

I. ARTYKUŁY

Anna Trela*

Punkty kontaktowe jako źródła informacji o zasadach podejmowania i wykonywania zawodów adwokata i notariusza w wybranych krajach Unii Europejskiej

Contact points as sources of information on the rules for access to and practice of the advocate and notary in selected European Union countries

Abstract. This article analyses the functioning of what may be called ‘contact points’ related to the practice of the professions of solicitor and notary. The term ‘contact point’ does not have a single legal meaning; however, they perform various roles, including providing information, facilitating the establishment and pursuit of economic activity, training, advising, and even handling complaints and monitoring violations of the law.

The starting point for the discussion is an analysis of the provisions of Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on services in the internal market, which imposes on EU Member States provisions on the functioning of single contact points. By creating appropriate online platforms called points of single contact, Member States are to ensure that service providers are able to complete all the procedures and formalities necessary to take up their activities, in particular, submitting all declarations and notifications, and providing access to applications necessary to obtain authorisation from the competent authorities, including applications for entry in a register, list or database, or applications for registration in professional associations or bodies.

The implementation of the obligation under Directive 2006/123/EC is classified as an e-government service and is not standardised. Consequently, in Poland,

* Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland | Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska, <https://orcid.org/0000-0002-2014-5579>, e-mail: anna.trela@amu.edu.pl.

France and Germany, service providers do have access to the above-mentioned procedures and information, but to varying degrees. The study also points to another type of contact point, namely e-Justice, managed by the European Commission.

The final part of the study concerns work on a convention on the legal profession and the potential creation of a new contact point, whose task would be to monitor violations of lawyers' rights in the EU.

Keywords: point of contact – single point of contact – advocate – notary – Directive 2006/123/EC – e-administration service – provision of information

Wprowadzenie

Punkty kontaktowe wpisują się w cyfrowy rozwój usług publicznych. Większość z tych punktów zapewnia wgląd do procedur pozwalających na podejmowanie, wykonywanie oraz zakończenie działalności gospodarczej. Umożliwiają one także złożenie drogą elektroniczną do właściwych organów wniosków, oświadczeń lub notyfikacji niezbędnych w zakresie działalności gospodarczej oraz uznania kwalifikacji zawodowych. Są to tzw. pojedyncze punkty kontaktowe, które utworzone zostały w związku z implementacją Dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącej usług na rynku wewnętrznym¹.

Zarówno w polskim porządku prawnym, jak i w unijnym istnieją także odmienne rodzaje punktów kontaktowych, których działanie opiera się na innych podstawach prawnych oraz spełniają one inne funkcje. W tym obszarze wyróżnić można m.in. punkty branżowe², działające w systemie informatycznym, których celem jest wdrożenie określonej dyrektywy (branżowej), lub punkty, których funkcjonowanie powierza się określonemu organowi administracji w celu np. dostarczania Komisji Europejskiej informacji o wdrożeniu dyrektywy³. W Polsce funkcjonują ponadto punkty kontaktowe działające w strukturach odrębnych insty-

¹ Dz.Urz. UE L Nr 376 z 27 XII 2006, s. 36–68, dalej „dyrektywa 2006/123/WE”.

² Np.: Krajowy Punkt Kontaktowy w sprawach Transgranicznej Opieki Zdrowotnej, <https://www.kpk.nfz.gov.pl/en/leczenie-w-polsce-wynikajace-z-dyrektywy-transgranicznej-3/prawa-pacjenta-w-polsce.html> (dostęp: 1 V 2025); Pojedynczy Punkt Kontaktowy (Single Point of Contact – SPOC) – element architektury Krajowego Systemu Cyberbezpieczeństwa.

³ Krajowy Punkt Kontaktowy do wdrożenia dyrektywy INSPIRE powierzony Głównemu Geodecie Kraju, <https://www.gov.pl/web/gugik/punkt-kontaktowy> (dostęp: 1 V 2025).

tucji, np. Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, którego zadaniem jest m.in. informowanie o konkursach, organizowanie dni informacyjnych, seminariów, konferencji, prowadzenie strony internetowej, przygotowywanie analiz statystycznych, publikacji i biuletynów, pogłębione usługi konsultacyjne, bezpośrednie doradztwo w zakresie przygotowania wniosków oraz wsparcie na różnych etapach realizacji projektów⁴.

Punkty kontaktowe mogą zatem realizować zadania wykraczające poza rolę informacyjną. Istnieją również takie punkty kontaktowe, które pełnią funkcję organów przyjmujących skargi np. w kwestiach związanych z dostępnością usług medialnych dla osób z niepełnosprawnościami wzroku oraz osób z niepełnosprawnościami słuchu⁵. Głównym zadaniem Krajowego Punktu Kontaktowego do spraw Odpowiedzialnego Biznesu jest nie tylko upowszechnianie standardów odpowiedzialnego prowadzenia biznesu (ang. *responsible business conduct*, RBC), lecz także rozpatrywanie zawiadomień o naruszeniu wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych⁶.

Z powyższego wynika, że pojęcie punktu kontaktowego jest bardzo szerokie. Jest to najczęściej miejsce (przestrzeń) do wykonywania specjalnych czynności lub prac, dzięki któremu istnieje możliwość szybkiego kontaktowania się z organami administracji lub uzyskania niezbędnych informacji, przy czym zarówno podstawa prawna, jak i cel funkcjonowania tych punktów znacząco się różnią, lecz z reguły leżą w gestii organów administracji lub szerzej – podmiotów publicznych. Różnice te wynikają głównie z założeń będących podstawą do ich tworzenia.

Z uwagi na zakresły temat niniejszego artykułu analizie poddano dwa punkty kontaktowe: pojedynczy punkt kontaktowy, wdrożony dyrektywą 2006/123/WE, oraz punkt kontaktowy, który funkcjonuje w ramach unijnego portalu e-sprawiedliwość⁷. Oba punkty dotyczą zawodów prawniczych, ale zostały utworzone na podstawie odmiennych podstaw prawnych i obejmują inny zakres informacji. Portal e-sprawiedliwość (e-Justice) może w przyszłości stać się uniwersalnym elektronicz-

⁴ Np. Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych UE, <https://www.kpk.gov.pl/o-nas> (dostęp: 1 V 2025); zob. też: Pojedynczy Punkt Kontaktowy Centrum Certyfikacji CECE-Polska, <https://www.ce-polska.pl/pojedynczy-punkt-kontaktowy-qr> (dostęp: 1 V 2025).

⁵ Punkt kontaktowy – dostępność usług medialnych, <https://www.gov.pl/web/krrit/punkt-kontaktowy-dostepnoscia-uslug-medialnych> (dostęp: 1 V 2025).

⁶ Zob. <https://www.gov.pl/web/archiwum-inwestycje-rozwoj/krajowy-punkt-kontaktowy-oecd> (dostęp: 1 V 2025).

⁷ Zob. https://e-justice.europa.eu/home_pl (dostęp: 1 V 2025).

nym punktem kontaktowym w dziedzinie sprawiedliwości. Celem tego punktu jest zapewnienie użytkownikom informacji na temat systemów sądowniczych oraz ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w całej Unii Europejskiej. Portal ułatwia także wyszukiwanie zawodów prawniczych w poszczególnych krajach unijnych oraz ich cech charakterystycznych.

Ostatnia część artykułu dotyczy planów stworzenia nowego punktu kontaktowego służącego ochronie zawodu prawnika.

Ograniczenie opracowania do dwóch zawodów prawniczych, tj. adwokata i notariusza, wynika m.in. z faktu, iż jedynym z pierwszych zawodów, który objęty został Dyrektywą Rady z dnia 22 marca 1977 r. mającą na celu ułatwienie skutecznego korzystania przez prawników ze swobody świadczenia usług (77/249/EWG)⁸, był właśnie zawód adwokata. W przypadku notariuszy takie kraje UE, jak: Belgia, Francja, Luksemburg, Austria, Niemcy, Grecja i Portugalia, a także Polska, początkowo uznawały, że dostęp do tego zawodu jest możliwy tylko dla własnych obywateli. Trybunał Sprawiedliwości UE uznał jednak takie rozwiązania za dyskryminujące⁹. Celem artykułu nie jest jednak szczegółowe omawianie zasad wykonywania wymienionych zawodów, lecz publiczne udostępnianie informacji o nich w ramach punktów kontaktowych.

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje warunków wykonywania zawodów prawniczych poza zawodem adwokata. Zasadniczo zawody prawnicze regulowane są na szczeblu krajowym. Pomimo naturalnych podobieństw między tymi zawodami regulujące je przepisy znacznie się różnią w poszczególnych krajach, co często jest wyrazem kontynuacji historycznych tradycji.

Zawężenie rozważań do dwóch kategorii zawodów prawniczych wynika z coraz większego udziału polskich prawników na rynku niemieckim i francuskim. W samym okręgu berlińskim działa ok. 40 kancelarii prowadzonych przez obywateli polskich lub współpracujących z polskimi przedstawicielami tego zawodu¹⁰. Podobnie jest w przypadku rynku usług prawniczych we Francji¹¹.

⁸ Dz. Urz. UE L Nr 078 z 26 III 1977, s. 17–18.

⁹ Szerzej zob. <https://www.rp.pl/zawody-prawnicze/art14501821-notariusz-we-francji-nie-musi-byc-obywatelem-francuskim> (dostęp: 3 V 2025).

¹⁰ <https://www.gov.pl/attachment/c63dd7e4-02bc-4b82-a299-8b6977cf6045> (dostęp: 13 X 2025).

¹¹ Więcej: <https://www.gov.pl/web/francja/lista-adwokatow-notariuszy-tlumaczy> (dostęp: 13 X 2025).

Głównym przedmiotem analizy podjętej w opracowaniu jest ukazanie funkcjonalności i zakresu informacji udzielanych przez punkty kontaktowe wdrożone dyrektywą 2006/123/WE. Dla celów poznawczych instytucji punktów kontaktowych przedstawione zostaną także te punkty, które dotyczą wykonywania zawodów prawniczych, ale ich funkcjonowanie opiera się na innych zasadach. Punkty te stanowić mogą uzupełnienie wiedzy praktycznej na temat warunków podejmowania i wykonywania działalności prawniczej w krajach UE.

1. Pojedyncze punkty kontaktowe w rozumieniu dyrektywy 2006/123/WE

Dyrektywa 2006/123/WE nałożyła na państwa członkowskie obowiązek wdrożenia do 28 grudnia 2009 r. przepisów dotyczących funkcjonowania pojedynczych punktów kontaktowych.

Celem dyrektywy 2006/123/WE, zgodnie z motywem 48, jest zapewnienie każdemu usługodawcy dostępu do pojedynczego punktu, w którym mógłby on dopełnić wszelkich formalności związanych ze świadczeniem usług. Przy czym liczba punktów kontaktowych przypadających na państwo członkowskie może być różna, w zależności od kompetencji regionalnych lub lokalnych albo rodzaju danej działalności. Utworzenie pojedynczych punktów kontaktowych nie powinno mieć także wpływu na podział zadań pomiędzy właściwymi organami w ramach każdego systemu krajowego. Punkty te mogą być tworzone nie tylko przez organy administracyjne, lecz także przez izby handlowe lub rzemieślnicze czy też przez organizacje zawodowe lub podmioty prywatne, którym państwo członkowskie decyduje się powierzyć tę funkcję. Istotą pojedynczych punktów kontaktowych jest zapewnianie wsparcia usługodawcom w zakresie dostępu do dokumentów niezbędnych do podjęcia działalności usługowej, jak również pośrednictwa między usługodawcą a organami, które są bezpośrednio właściwe w tym zakresie.

Zgodnie z art. 6 Dyrektywy 2006/123/WE poprzez pojedyncze punkty kontaktowe państwa członkowskie zapewniają usługodawcom możliwość dopełnienia wszelkich procedur i formalności koniecznych do podjęcia działalności usługowej przez usługodawcę, dotyczy to w szczególności wszelkich oświadczeń, notyfikacji lub wniosków niezbędnych w celu uzyskania od właściwych organów zezwolenia, w tym wniosków

o wpis do rejestru, wykazu bądź bazy danych lub wniosków o rejestrację w zrzeczeniach lub stowarzyszeniach zawodowych.

Pierwsze punkty kontaktowe w Polsce zaczęły funkcjonować w 2010 r. wraz ze zmianą Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej¹². Nowela wprowadziła do niej Rozdział IIa zatytułowany „Punkt kontaktowy” (art. 22a–22f)¹³. Punkt kontaktowy według tych przepisów był prowadzony przez ministra właściwego do spraw gospodarki w drodze elektronicznej. Nie prowadził doradztwa w indywidualnych sprawach, a jedynie ułatwiał dostęp do wielu informacji związanych z podejmowaniem i wykonywaniem oraz zakończeniem działalności gospodarczej na terytorium RP.

Obecnie funkcjonowanie punktu kontaktowego dla przedsiębiorców regulują przepisy Ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy¹⁴.

Zmiana nazwy punktu kontaktowego na Punkt Kontaktowy dla Przedsiębiorcy (Punkt Informacji dla Przedsiębiorcy, PIP) była podyktowana obserwacjami, z których wynikało, że „[b]rak wskazania w nazwie głównej roli pojedynczego punktu kontaktowego przyczynia się do ograniczenia jego rozpoznawalności wśród przedsiębiorców. Dotychczasowa nazwa nie kojarzy się przedsiębiorcom z miejscem, gdzie można drogą elektroniczną załatwić sprawę lub uzyskać potrzebne informacje za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej”¹⁵. Doprecyzowanie nazwy punktu kontaktowego nie tylko ma znaczenie dla jego rozpoznawalności wśród przedsiębiorców, lecz przede wszystkim powinno zapewnić jego właściwą identyfikację, odróżniającą od innych punktów kontaktowych¹⁶.

Cyfryzacja administracji stała się faktem, dlatego też integrowanie polskiego systemu PIP z systemami dziedzinyowymi i regionalnymi było koniecznością, przed którą stoi i będzie stawał ustawodawca tak uniijny, jak krajowy. Zaproponowane zmiany miały m.in. na celu posze-

¹² Tekst obowiązujący w dniu nowelizacji – tekst jedn. Dz.U. 2007, poz. 155 ze zm.

¹³ Nowela dokonana Ustawą z dnia 4 III 2010 r. o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz.U. 2019, poz. 893 ze zm.).

¹⁴ Tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 541, dalej „ustawa o CEIDG”.

¹⁵ Uzasadnienie do projektu ustawy o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i punkcie informacji dla Przedsiębiorców, druk sejmowy nr 2053, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2053> (dostęp: 1 V 2025).

¹⁶ Zob. A. Lichosik, *Punkt Informacji dla Przedsiębiorcy*, w: *Prawo przedsiębiorcy*, pod red. R. Blicharza, A. Powalowskiego, Warszawa 2020, s. 223 i n.

rzenie zakresu świadczonych usług przez PIP, w tym w szczególności wprowadzenie proaktywnych form komunikacji z przedsiębiorcami, usprawnienie procesów związanych ze zbieraniem od obywateli wniosków i sugestii dotyczących rozwoju działalności gospodarczej oraz praw i obowiązków przedsiębiorców, umożliwienie za pośrednictwem strony internetowej PIP dokonania opłat w formie elektronicznej za realizację procedur administracyjnych, usprawnienie procesów związanych z udzielaniem informacji na wniosek przedsiębiorcy na podstawie danych i informacji zgromadzonych w bazach wiedzy¹⁷.

2. Punkty kontaktowe dla przedsiębiorcy

Wprowadzenie zmian w zakresie funkcjonowania punktu kontaktowego związanego z obowiązkiem realizacji zadań punktu kontaktowego dla administracji oraz punktu kontaktowego dla usługodawców i usługobiorców wynika z art. 3c Ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną¹⁸. Zgodnie z przepisem art. 3c „[z]adania polegające na współpracy z państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym w zakresie świadczenia usług drogą elektroniczną wykonują jednostki organizacyjne – punkty kontaktowe dla administracji”. Zadania te polegające na: (1) umożliwieniu usługodawcom i usługobiorcom otrzymywania informacji ogólnych na temat ich praw i obowiązków, jak również na temat procedur reklamacyjnych oraz naprawiania szkody w przypadku sporów, łącznie z informacjami na temat praktycznych aspektów związanych z wykorzystaniem tych procedur, (2) umożliwieniu usługodawcom i usługobiorcom uzyskiwania danych szczegółowych dotyczących władz, stowarzyszeń lub organizacji, od których mogą oni otrzymać dalsze informacje lub praktyczną pomoc – wykonują jednostki organizacyjne, tj. punkty kontaktowe dla usługodawców i usługobiorców¹⁹.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 1513.

¹⁹ Szerzej: E. Komierzyńska-Orlińska, Art. 52, w: *Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy, Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy*, Dz. U. 2018 poz. 647, w: *Konstytucja biznesu. Komentarz*, pod red. red. M. Wierzbowskiego, Warszawa 2019, s. 356.

Pojęcie usługi elektronicznej zostało określone w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 29 stycznia 2009 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na wspieranie tworzenia i rozwoju gospodarki elektronicznej w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013²⁰, w którym tzw. e-usługi są rozumiane jako nowa forma świadczenia usług przy wykorzystaniu internetu, od momentu kontaktowania się firmy z klientem celem przedstawienia oferty, poprzez zamówienie usługi, jej świadczenie i kontakt z klientem po wykonaniu usługi.

W literaturze wskazuje się, że e-usługi powinny charakteryzować się prostotą, oznaczającą łatwość i intuicyjność korzystania z nich przez użytkownika, a także oryginalnością, gdyż e-usługa powinna stanowić nowe rozwiązanie oparte na istniejących w gospodarce trendach. Ważne jest też dostosowanie usługi do użytkownika i jego preferencji. Dalej podkreśla się zapewnienie mobilności związanej z rozszerzeniem tradycyjnych e-usług oferowanych jako strony internetowe o nowe kanały dystrybucji, także otwartość kodu, czyli dostęp do kodu źródłowego usługi, który może być modyfikowany na bieżąco przez społeczność uspołecznieniem, możliwość stworzenia e-społeczności wokół danej usługi oraz możliwość świadczenia e-usługi w formie *cloud computing* lub rozwiązań webowych, co pozwala na redukcję problemów z kompatybilnością systemów operacyjnych czy backupem danych²¹.

Przy czym forma świadczenia usług e-administracji ma być oparta na ciągłym procesie doskonalenia jakości rządzenia i świadczenia usług administracyjnych poprzez przekształcanie relacji wewnętrznych i zewnętrznych z wykorzystaniem internetu i nowoczesnych środków komunikacji²².

Niewątpliwie punkty kontaktowe umożliwiają świadczenie usług e-administracji w kraju oraz w UE. Na unijnych stronach internetowych można znaleźć wyjaśnienie, że „[p]unkty kontaktowe to portale administracji elektronicznej, które umożliwiają usługodawcom uzyskanie potrzebnych informacji i dopełnienie procedur administracyjnych przez internet. Dzięki tym portalom można poznać możliwości biznesowe lub

²⁰ Dz.U. 2009 Nr 21, poz. 115.

²¹ Za: K. Batko, G. Billewicz, *E-usługi w biznesie i administracji publicznej*, „Studia Ekonomiczne” 2013, nr 136, s. 47–63.

²² Ibidem.

rozszerzyć usługi w innym kraju UE, rozpocząć działalność gospodarczą za granicą, zapoznać się z obowiązującymi zasadami i formalnościami, a także dopełnić procedur administracyjnych online”²³. Pojedyncze punkty kontaktowe są bezpośrednio związane z wdrożeniem dyrektywy 2006/123/WE. Wynika to wprost z art. 51 ust. 2 ustawy o CEIDG, który stanowi, że punkt kontaktowy (PIP) realizuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zadania pojedynczego punktu kontaktowego w rozumieniu przepisu art. 6 dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącej usług na rynku wewnętrznym.

Odnotować należy, że w Polsce obywatele, w tym przedsiębiorcy, mogą korzystać z kilkuset e-usług publicznych zlokalizowanych na różnych platformach i portalach (np. Biznes.gov.pl, Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej ePUAP, Platforma Usług Elektronicznych ZUS), które ułatwiają dostęp do usług online. Obecnie portal gov.pl ma stanowić bramę do wszystkich informacji i e-usług publicznych²⁴.

Do zadań PIP należy: (1) zapewnienie możliwości dopełnienia procedur i formalności związanych z: (a) podejmowaniem, wykonywaniem i zakończeniem działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, (b) uznawaniem kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, z wyłączeniem odbycia stażu adaptacyjnego i przystąpienia do testu umiejętności, (c) świadczeniem usług transgranicznych w rozumieniu przepisu art. 5 pkt 10 Ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej²⁵ oraz wykonywaniem usługowej działalności transgranicznej w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, (d) wydaniem europejskiej legitymacji zawodowej, o której mowa w przepisach rozdziału 6 Ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej; (2) zapewnienie dostępu do informacji o sposobie realizacji procedur i formalności, o których mowa w pkt 1; (3) realizacja obowiązków punktu kontaktowego dla administracji oraz

²³ Zob. https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/services/directive/points-single-contact_en?prefLang=pl (dostęp: 24 XI 2024).

²⁴ Zob. <https://www.gov.pl/web/popcwsparcie/portal-rp> (dostęp: 3 V 2025).

²⁵ Dz.U. 2021, poz. 1646.

punktu kontaktowego dla usługodawców i usługobiorców, o których mowa w art. 3c Ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną²⁶.

PIP prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw gospodarki przy użyciu systemu teleinformatycznego oraz w inny sposób umożliwiający kontakt z przedsiębiorcą, w tym z wykorzystaniem publicznej usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego.

W literaturze zauważa się, że prowadzenie PIP przy użyciu systemu teleinformatycznego oraz innych środków pozwala na kontakt z przedsiębiorcami, np. drogą telefoniczną, pocztą elektroniczną (e-mail) czy przez wiadomości tekstowe (SMS). Na stronie serwisu Biznes.gov.pl wyjaśniono, że konsultanci serwisu wykorzystują różne kanały komunikacyjne: telefon, livechat, wideorozmowę (videochat), współdzielenie ekranu (co-browse), automatyczne udzielanie odpowiedzi przez wirtualnego urzędnika lub formularz kontaktowy. Ustawa pozwala na taki rozwój funkcjonalności systemów informacyjnych PIP, że przedsiębiorcy będą informowani drogą telefoniczną wiadomości tekstowej (SMS) lub drogą wiadomości elektronicznej (e-mail) o zbliżających się terminach urzędowych czy najważniejszych zmianach w prawie²⁷.

PIP umożliwia złożenie drogą elektroniczną dokumentów, w szczególności wniosków, oświadczeń lub notyfikacji w sprawach przedsiębiorców oraz wniosków do CEIDG. Punkt umożliwia wysłanie drogą elektroniczną wniosku i uzyskanie zaświadczenia o niezaleganiu: w opłacaniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, z realizacją ciężących na przedsiębiorcy zobowiązań podatkowych.

Zapewnia także realizację elektroniczną procedur i formalności administracyjnych, pełniąc w tym zakresie funkcję ewidencyjną²⁸. Punkt umożliwia organom prowadzącym sprawy przedsiębiorców (np. administracyjne, rejestrowe lub podatkowe) przekazanie i przesłanie osobie, która złożyła dokumenty, urzędowego poświadczenia

²⁶ Dz.U. 2020, poz. 344.

²⁷ T. Długosz, Art. 51, w: *CEIDG. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców. Przedsiębiorcy zagraniczni w obrocie gospodarczym. Komentarz*, pod red. G. Koziela, Warszawa 2019, s. 149.

²⁸ M. Sieradzka, Art. 22, w: M. Zdyb, M. Sieradzka, *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 299.

odbioru w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne²⁹.

Korzystanie z PIP jest w pełni darmowe. Wysyłanie i odbieranie wszelkiego rodzaju dokumentacji, a także dokonywanie innych ważnych czynności (jak chociażby opłat skarbowych) wymaga jednak od użytkownika posiadania aktywnego konta ePUAP potwierdzonego profilem zaufanym lub kwalifikowanego podpisu elektronicznego przedsiębiorcy.

W Polsce PIP znajduje się na stronie <https://www.biznes.gov.pl>. Strona umożliwia wyszukanie haseł na temat zawodu adwokata czy notariusza – po wpisaniu w wyszukiwarke słów „adwokat” oraz „notariusz” można uzyskać informacje dotyczące wpisu na listę adwokatów oraz uzyskania uprawnień w zakresie wykonywania zawodu notariusza, w szczególności są to wymogi formalne, opis procedur oraz środki odwoławcze. Dodatkowo strona zawiera odesłania do właściwych aktów prawnych. Można także odszukać informacje dotyczące wpisu na listę prawników zagranicznych prowadzoną przez okręgową radę adwokacką, kodów Polskiej Klasyfikacji Gospodarczej dotyczących działalności prawniczej, zmian organizacyjnoprawnych, pełnomocnictwa, zasad doręczeń czy informacji związanych z obciążeniami publicznoprawnymi.

W bazie PIP znajdują się także informacje dotyczące uznawania kwalifikacji zawodowych. Nie dotyczy to jednak zawodów prawniczych, gdyż ogólne zasady uznawania kwalifikacji zawodowych w państwach członkowskich UE zostały ustanowione w dyrektywie 2005/36/WE Parlamentu i Rady Europejskiej w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych³⁰. Zgodnie z definicją przyjętą w art. 3 tej dyrektywy przez zawód regulowany rozumieć należy działalność zawodową, której podjęcie lub wykonywanie wymaga pośrednio lub bezpośrednio posiadania specjalnych kwalifikacji zawodowych. Wymogi te stanowią one przez same państwa członkowskie w przepisach ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych.

Strona PIP zawiera odesłanie do strony internetowej Komisji Europejskiej z wykazem zawodów regulowanych. Baza ta nie jest jednak aktualna. Zawiera co prawda odniesienia dotyczące adwokatów, traktu-

²⁹ Tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 1557.

³⁰ Dz.Urz. UE L Nr 255 z 30 IX 2005, s. 22–142.

jąc ten zawód jako zawód regulowany, ale w odniesieniu do notariuszy obejmuje jedynie informacje dotyczące notariuszy z Wielkiej Brytanii³¹.

Z powyższego wynika, że PIP zawiera informacje ściśle związane z podejmowaniem, wykonywaniem i zakończeniem działalności gospodarczej, a także umożliwia dokonywanie takich czynności, jak złożenie stosowanych wniosków czy uiszczenie opłat.

W ramach programu Pojedynczego Punktu Kontaktowego trzeciej generacji nastąpiła rozbudowa istniejącego systemu Biznes.gov.pl, w tym wdrożenie nowych e-usług, aby usprawnić jego funkcjonowanie w obszarze wykorzystywanym przez przedsiębiorców i administrację publiczną³². We Francji podnoszono istotne znaczenie dyrektywy usługowej³³. Jeszcze na etapie prac nad ustawą wskazywano, że „[p]unkty kompleksowej obsługi to bez wątpienia jeden z najbardziej innowacyjnych zapisów «Dyrektywy usługowej». Ich prawidłowe funkcjonowanie pozwoli nam ocenić skuteczność dyrektywy i wykorzystać wszystkie możliwości, jakie ona oferuje, zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw”³⁴. Zwracano też uwagę, że – po pierwsze – nie wszystkie państwa członkowskie mają taką samą koncepcję punktów kompleksowej obsługi. Niektóre z nich zdecydowały się na punkty kompleksowej obsługi, które mają jedynie charakter informacyjny, co nie jest zgodne z dyrektywą, która również wymaga dopełnienia formalności administracyjnych. Po drugie, że istnieją realne obawy dotyczące zasobów, w tym sprzętu i personelu, jakimi będą dysponować pojedyncze punkty kontaktowe w niektórych państwach członkowskich. Prawdopodobnie nie wszystkie pojedyncze punkty kontaktowe będą miały dodatkowy fizyczny punkt kontaktowy. Wyrażano także zdanie, że korzystanie z języków obcych przez punkty kompleksowej obsługi będzie się rozwijać nierównomiernie, co jest oczywiście ważne dla sukcesu firmy, ponieważ punkty kompleksowej obsługi z definicji mają charakter transgraniczny. Wydaje się, że punkty kompleksowej obsługi powinny umożliwiać korzystanie, oprócz języka

³¹ Zob. <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/professions/bycountry> (dostęp: 3 V 2025).

³² Zob. <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/pojedynczy-punkt-kontaktowy-trzeciej-generacji> (dostęp: 3 V 2025).

³³ P. Lequiller, *Présentation générale de la directive du 12 décembre 2006 relative aux services dans le marché intérieur, dite « directive services »*, „Bulletin de l'Académie Vétérinaire de France” 2010, nr 163(1), s. 27–31.

³⁴ Zob. https://www.senat.fr/rap/r08-473/r08-473_mono.html#toc50 (dostęp: 13 X 2025).

ojczystego, co najmniej z języka angielskiego, a także, ewentualnie, z języka głównego partnera handlowego danego państwa członkowskiego. Podnoszono także, że funkcjonalność punktów kontaktowych zależy od stopnia rozwoju e-administracji w poszczególnych krajach.

Pojedynczy punkt kontaktowy we Francji zastąpił liczne punkty działające przy izbach przemysłowo-handlowych. Obecnie jedynym punktem kontaktowym dla przedsiębiorców we Francji jest Guichet unique des formalités des entreprises (jednolite okienko formalności dla przedsiębiorstw), zarządzane przez Institut National de la Propriété Industrielle (INPI). Jego utworzenie wynika z ustawy n° 2019-486 z 22 maja 2019 r. dotyczącej rozwoju i transformacji przedsiębiorstw³⁵. Guichet unique des formalités des entreprises od 1 stycznia 2023 r. stało się jedynym kanałem dla formalności związanych z rejestracją, zmianą i zakończeniem działalności. System ten zastępuje dawne Centra Formalności Przedsiębiorstw (CFE).

Zgodnie z art. 1 PACT dokonano zmiany art. L. 123-32 kodeksu handlowego – jego nowe brzmienie dało Radzie Stanu kompetencje do wyznaczenia w drodze dekretu instytucji odpowiadającej wymogom dyrektywy usługowej, której celem będzie określanie m.in. zasad podejmowania działalności, udzielania wsparcia przedsiębiorcom, weryfikacja wniosków oraz przekazywanie informacji w niej zawartych innym instytucjom oraz organom.

Dekret nr 2021-300 z dnia 18 marca 2021 r. wdrożył art. 1 ustawy nr 2019-486 z dnia 22 maja 2019 r. dotyczącej rozwoju i przekształcania przedsiębiorstw oraz wprowadzający różne środki mające zastosowanie do formalności ciążących na przedsiębiorstwach³⁶.

Drugą platformą informacyjną dla przedsiębiorców we Francji jest service-public.fr Entreprendre. Korzystający z tej strony³⁷ może dowiedzieć się m.in. o czynnościach, które wiążą się ze statusem adwokata, jego ustanawianiem oraz wynagradzaniem; w przypadku notariuszy

³⁵ LOI n° 2019-486 du 22 mai 2019 relative à la croissance et la transformation des entreprises, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/JORFDOLE000037080861/> (dostęp: 13 X 2025), dalej „PACT”.

³⁶ Décret n° 2021-300 du 18 mars 2021 portant application de l'article 1er de la loi n° 2019-486 du 22 mai 2019 relative à la croissance et la transformation des entreprises et introduction de diverses mesures applicables aux formalités incombant aux entreprises, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000043269370> (dostęp: 13 X 2025).

³⁷ Szerzej: <https://www.service-public.gouv.fr/particuliers/vosdroits/F20706> (dostęp: 13 X 2025).

dostępne są tylko dane adresowe poszczególnych izb notarialnych³⁸. Na głównej stronie francuskiego punktu kontaktowego znajdują się informacje dotyczące podejmowania, wykonywania i zakładania działalności gospodarczej (formularze rejestracyjne, podstawowe informacje o formach wykonywania działalności gospodarczej i obowiązkach fiskalnych oraz o niektórych rodzajach działalności gospodarczej)³⁹.

W Niemczech wprowadzenie dyrektywy 2006/123/WE odbywało się na płaszczyźnie krajowej i federalnej. W ustawie o postępowaniu administracyjnym wprowadzono tzw. procedurę jednolitego organu (§§ 71a do e VwVfG)⁴⁰, którego celem miało być określenie warunków, na jakich można przeprowadzać procedury za pośrednictwem jednego punktu kontaktowego, zadań, jakie miał spełniać jednolity punkt kontaktowy, oraz sposobu współpracy punktu kontaktowego w ramach przeprowadzania procedur i udostępniania informacji oraz sposobu współpracy jednego punktu kontaktowego i właściwych organów, a także zasad składania wniosków i udzielania informacji przedsiębiorcom.

Ponieważ za realizację procedur odpowiadają głównie kraje związkowe, to one miały obowiązek utworzyć jednolite punkty kontaktowe i nadać im formę prawną⁴¹. Wykorzystano wprowadzone istniejące struktury, ale w zależności od kraju związkowego zadania jednolitego punktu przydzielono instytucjom o różnym charakterze, takim jak organy krajowe, gminy i izby⁴².

Takie rozwiązanie ma odwzorowanie na stronie niemieckiego punktu kontaktowego⁴³, na której umieszczono informacje dotyczące punktów działających w poszczególnych landach. Strony internetowe w poszcze-

³⁸ Zob. <https://lannuaire.service-public.fr/provence-alpes-cote-d-azur/auvergne-rhone-alpes/08a6bfb1-dc2b-46c3-a826-6e9a99b73078> (dostęp: 24 XI 2024).

³⁹ Strona główna punktu kontaktowego: <https://entreprendre.service-public.fr> (dostęp: 24 XI 2024).

⁴⁰ Administrative Procedure Act [Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG)] of May 25th 1976, <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/1976/en/63421> (dostęp: 13 X 2025).

⁴¹ M. Holz, A. Icks und B. Levering, unter Mitarbeit von A. Kasdorf, *Reform der Einheitlichen Ansprechpartner (EA) – Anregungen von europäischen Good-Practice-Beispielen Reform of the Points of Single Contact (PSCs) – Inspirations from European good-practice*, IfM-Materialien Nr. 264, Bonn 2018, s. 15.

⁴² https://www.bundeswirtschaftsministerium.de/Redaktion/DE/Infografiken/Schlaglichter-der-Wirtschaftspolitik/2025/01/06-download.pdf?__blob=publicationFile&v=6 (dostęp: 13 X 2025).

⁴³ Zob. <https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Artikel/SME-Sector/points-of-single-contact.html> (dostęp: 13 V 2025).

gólnych landach różnią się od siebie. Dla przykładu na stronie punktu berlińskiego zamieszczono „top 10 informacji”, które dotyczą: rejestracji działalności gospodarczej, ponownej rejestracji, elektronicznego wyciągu z rejestru handlowego, wpisu do rejestru rzemiosła oraz jego wykreślenia, handlu obwoźnego, uznawania kwalifikacji zawodowych, licencji pośrednika w obrocie nieruchomościami, licencji na prowadzenie działalności gastronomicznej, a także wyrejestrowania działalności gospodarczej.

Jeśli chodzi o zawód adwokata, to strona odsyła do instytucji zajmujących się tzw. zawodami regulowanymi, wskazując dane kontaktowe tych instytucji.

Po wpisaniu w wyszukiwarkę zawodu notariusza dostajemy odeślanie do innej strony internetowej: <https://www.berlin.de/gerichte/kammergericht/das-gericht/notare/>. Na tym portalu można uzyskać informacje dotyczące aktów prawnych regulujących świadczenie usług notarialnych, zakres właściwości izby notarialnej w Berlinie, instrukcje ubiegania się o wykonywanie zawodu notariusza, informacje o ogłoszeniu o naborze na stanowisko notariusza i trybie konkursowym, informacje o pełnomocnictwie notarialnym oraz o opłatach.

Komisja Europejska w 2015 r. w raporcie dotyczącym oceny funkcjonowania pojedynczych punktów kontaktowych wskazała, że istnieją dysproporcje we wdrażaniu tego instrumentu e-administracji. W raporcie wzięto pod uwagę takie kryteria, jak: dostępność informacji o procedurach, stopień realizacji usług w internecie, dostępność transgraniczną usług oraz ich użyteczność⁴⁴. Zwrócono uwagę na ujednolicenie standardów technicznych, wprowadzenie radykalnego ulepszenia w zakresie dostępności językowej związanej z treścią strony internetowej, ale także funkcji wyszukiwania i kluczowych funkcji procedur online, takich jak formularze online. Zamieszczone procedury, zdaniem Komisji Europejskiej, mają być użyteczne, praktyczne i ułatwiające komunikację. To Komisja powinna zachęcać państwa członkowskie do korzystania z istniejących rozwiązań opracowanych dla procedur transgranicznych poprzez rozszerzenie działań w zakresie komunikacji i rozpowszechniania oraz poprzez zapewnienie praktycznej pomocy państwom członkowskim (np. poprzez helpdesk wdrożeniowy lub praktyczne sesje szkoleniowe), aby pomóc organom rządowym w operacjonalizacji korzystania z kluczowych czynników umożliwiających.

⁴⁴ Zob. https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/imco/dv/psc_study_final_report/_psc_study_final_report_en.pdf (dostęp: 3 V 2025).

3. Informacje dotyczące zawodu adwokata we Francji i w Niemczech zawarte na stronie e-Justice

Znaczące różnice występujące w dostępie do informacji na temat wykonywania zawodu adwokata i notariusza w poszczególnych krajach UE na platformach pojedynczych punktów kontaktowych skłaniają do dalszych poszukiwań w tym zakresie. W tym celu na pewno warto skorzystać z unijnego portalu e-sprawiedliwość, na którym znajdują się nie tylko informacje dotyczące wymiaru sprawiedliwości, ale również form wykonywania usług prawniczych, w tym zawodu adwokata i notariusza.

Odnosnie do Polski, to w przypadku zawodu adwokata i notariusza na stronie e-Justice znajdują się podstawowe i ogólnikowe informacje o statusie danego zawodu, zakresie czynności podejmowanych przez adwokatów i notariuszy oraz samorządu zawodowego. W porównaniu z informacjami dotyczącymi wykonywania tych zawodów we Francji i w Niemczech są one bardzo uproszczone.

Adwokatów (fr. *avocats*) we Francji zalicza się do „personelu pomocniczego” wymiaru sprawiedliwości (fr. *auxiliaires de justice*). Jest to zawód wolny i niezależny. Status adwokatów jest określony głównie w ustawie nr 71-1130 z 31 grudnia 1971 r. wprowadzającej reformę pewnych zawodów sędziowskich i sądowych⁴⁵ i w dekreście nr 91-1197 z 27 listopada 1991 r. o organizacji zawodu adwokata⁴⁶. Na mocy ustawy nr 90-1259 z 31 grudnia 1990 r. zmieniającej ustawę z 1971 r. i przepisów wykonawczych do tej ustawy⁴⁷ wprowadzono nowy zawód adwokata w drodze połączenia uprzednich zawodów adwokata i radcy prawnego (fr. *conseils juridiques*). Z kolei ustawą z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie reformy zastępstwa procesowego przed sądami apelacyjnymi połączono funkcje adwokata i pełnomocnika procesowego przed sądem apelacyjnym⁴⁸ (fr. *avoué près les cours d'appel*).

Adwokaci we Francji, jak wynika ze strony internetowej e-Justice, pełnią dwie funkcje: po pierwsze reprezentują klientów w sądzie (rola

⁴⁵ *Loi no 71-1130 du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques.*

⁴⁶ *Décret n°91-1197 du 27 novembre 1991 organisant la profession d'avocat.*

⁴⁷ *Loi n° 90-1259 du 31 décembre 1990 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques.*

⁴⁸ *La loi n° 2011-94 du 25 janvier 2011, portant réforme de la représentation devant les cours d'appel.*

sądowa), a po drugie – udzielają porad prawnych i sporządzają akty prawne (rola prawna).

Zgodnie z przepisami art. 4 zd. 1 ustawy z 31 grudnia 1971 r. adwokaci uzyskali niemal całkowitą wyłączność w zakresie świadczenia pomocy stronom i reprezentowania stron, zastępstwa procesowego i obrony w sądach i instytucjach sądowych lub dyscyplinarnych, bez względu na ich charakter.

Adwokaci są zgrupowani w 16 izbach adwokackich (fr. *barreaux*), metropolitalnych i zamorskich, ustanowionych przy sądach wielkiej instancji. Każdej izbie przewodniczy dziekan (fr. *bâtonnier*), a zarządza nią rada adwokacka (fr. *conseil de l'ordre*). Zadaniem tej ostatniej jest rozwiązywanie wszelkich kwestii odnoszących się do wykonywania zawodu adwokata, nadzór nad wykonywaniem obowiązków przez adwokatów oraz ochrona ich praw.

Krajowa Rada Adwokacka (Conseil National des Barreaux, CNB), ustanowiona ustawą z dnia 31 grudnia 1990 r., jest szczególną instytucją użyteczności publicznej, posiadającą osobowość prawną. Rada reprezentuje przedstawicieli zawodu adwokata przed organami publicznymi oraz czuwa nad harmonizacją i ujednolicaniem zasad i praktyk zawodu. Krajowa Rada Adwokacka na stronie internetowej bezpłatnie udostępnia informacje na temat organizacji zawodu, aktualne kwestie dotyczące tego zawodu oraz coroczny wykaz wszystkich adwokatów należących do francuskich izb adwokackich. Wydaje ponadto krajowe zasady etyki w drodze decyzji regulacyjnych publikowanych we francuskim dzienniku urzędowym i mających bezpośrednie zastosowanie do adwokatów.

Adwokaci ustanowieni przy Radzie Stanu i Sądzie Kasacyjnym stanowią odrębny zawód: są to urzędnicy ministerialni (fr. *officiers ministériels*) powoływani na stanowiska zarządzeniem ministra sprawiedliwości, którzy jako jedyni mogą być zastępcami procesowymi w sądach najwyższych, gdy zastępstwo to jest obowiązkowe. Ich status wynika głównie z rozporządzenia z dnia 10 września 1817 r., które ustanawia samorząd adwokacki przy Radzie Stanu i Sądzie Kasacyjnym⁴⁹, z dekretu nr 91-1125 z dnia 28 października 1991 r. w sprawie warunków dostępu do

⁴⁹ Ordonnance du 10 septembre 1817 qui réunit, sous la dénomination d'Ordre des avocats au Conseil d'Etat et à la Cour de cassation, l'ordre des avocats aux conseils et le collège des avocats à la Cour de cassation, fixe, irrévocablement, le nombre des titulaires, et contient des dispositions pour la discipline intérieure de l'Ordre.

tego zawodu⁵⁰, jak również z dekretu nr 2002-76 z 11 stycznia 2002 r. dotyczącego dyscypliny zawodowej⁵¹. Tworzą oni odrębny samorząd zawodowy, na którego czele stoi Prezes wspomagany przez radę złożoną z 11 członków. Rada pełni funkcję sądu dyscyplinarnego i zapewnia reprezentację zawodu.

W Niemczech działa ponad 160 000 adwokatów (niem. *Rechtsanwalt*). Odbywają oni takie samo szkolenie prawnicze jak sędziowie i mogą doradzać swoim klientom oraz reprezentować ich w każdej sprawie natury prawnej. Mają prawo wykonywać swój zawód zarówno na sali rozpraw, jak i poza nią: w niemieckim systemie prawnym nie ma specjalnej kategorii adwokatów zajmującej się w szczególności występowaniem przed sądem. Co do zasady adwokaci są uprawnieni do reprezentowania swoich klientów przed każdym sądem w Niemczech. Jedynym wyjątkiem jest sytuacja, gdy chcą reprezentować swoich klientów w sprawach cywilnych przed Trybunałem Federalnym, gdzie obowiązują szczególne warunki dopuszczenia do udziału w postępowaniu. Przewidziano również wyjątek dotyczący adwokatów pozostających w stosunku pracy z podmiotem nieprowadzącym działalności prawniczej (niem. *Syndikusanwälte*), którzy doradzają pracodawcy i reprezentują go w sprawach natury prawnej; tacy adwokaci nie są jednak uprawnieni do reprezentowania pracodawcy przed niektórymi sądami.

Jeśli chodzi o formę wykonywania zawodu adwokata, to pracują oni jako prawnicy korporacyjni, prowadząc własne kancelarie, ale też świadczą pomoc prawną za pośrednictwem spółek, których są współnikami, udziałowcami albo akcjonariuszami. Zarówno adwokaci, jak i ich spółki są członkami izb adwokackich. „Od 2016 r. wyróżnia się też «adwokatów korporacyjnych» (*Syndikusrechtsanwalt*), pozostających w stałym stosunku pracy. Nie mają oni prawa do zastępstwa procesowego (§ 46 Federalnego Regulaminu Adwokackiego, „BRAO”). Niektórzy z nich mają zarówno tytuł adwokata, jak i «adwokata korporacyjnego» (*Rechtsanwalt und Syndikusrechtsanwalt*)”⁵².

⁵⁰ Décret n°91-1125 du 28 octobre 1991 relatif aux conditions d'accès à la profession d'avocat au Conseil d'Etat et à la Cour de cassation.

⁵¹ Décret n°2002-76 du 11 janvier 2002 relatif à la discipline des avocats au Conseil d'Etat et à la Cour de cassation.

⁵² M. Masior, *Zawód adwokata w Niemczech*, w: *Analiza prawno-porównawcza ustroju korporacyjnego wolnych zawodów prawniczych oraz rynku usług prawniczych w wybranych państwach, w kontekście regulacji i rynku w Polsce z uwzględnieniem dostępności obywateli do tych usług*, pod red. idem, Warszawa 2018, s. 15, <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/>

Adwokaci podlegają przepisom federalnej ustawy o adwokaturze (Bundesrechtsanwaltsordnung, BRAO)⁵³. Obowiązują ich szczególne zasady postępowania, w szczególności Zawodowy Kodeks Postępowania Adwokatów (Berufsordnung der Rechtsanwälte, BORA)⁵⁴ i Kodeks Postępowania Prawników-Specjalistów (Fachanwaltsordnung, FAO)⁵⁵. Wynagrodzenie adwokatów w Niemczech określono w ustawie o wynagrodzeniu adwokatów (Rechtsanwaltsvergütungsgesetz, RVG)⁵⁶.

Adwokaci mogą należeć do jednej z 27 regionalnych izb adwokackich (niem. *Rechtsanwaltskammern*) lub do izby adwokackiej Trybunału Federalnego. Izby te odpowiadają za przyjmowanie kandydatów w poczet adwokatów. Są one również m.in. odpowiedzialne za monitorowanie zgodności działań adwokatów z wymogami zawodowymi.

Do zadań Niemieckiej Federalnej Rady Adwokackiej (Bundesrechtsanwaltskammer, BRAK) należy przedstawianie poglądów adwokatury w parlamencie, rządzie, opinii publicznej i sądom. Niemiecka Federalna Rada Adwokacka tworzy opinie prawne dotyczące zmian legislacyjnych, opinie dotyczące spraw dyscyplinarnych dla sądów i promuje ciągłe szkolenie się przez prawników. Na czele BRAK stoi prezydent wybierany na cztery lata przez Zgromadzenie Generalne adwokatów.

Warto odnotować, że tytuł zawodowy „radca prawny” jest obecnie przestarzały i może być używany wyłącznie przez osoby, które uzyskały go przed 31 grudnia 1980 r. Obecnie każdy, kto chce pracować w tej dziedzinie, musi udowodnić swoją przydatność i wystarczającą wiedzę specjalistyczną. Radcy prawni otrzymują takie samo wynagrodzenie jak prawnicy. Kwestie te określa ustawa o doradztwie prawnym⁵⁷. Reguluje ona udzielanie zezwoleń na świadczenie pozasądowych usług

PDF/2018/PRAWA%20PODSTAWOWE/IWS_praca-zb._Wolne-zawody-prawnicze.pdf (dostęp: 24 XI 2024).

⁵³ <https://www.gesetze-im-internet.de/brao/>, Ausfertigungsdatum: 01.08.1959, Zuletzt geändert durch Art. 13 G v. 23.10.2024 I Nr. 323 (dostęp: 24 XI 2024).

⁵⁴ https://www.brak.de/fileadmin/02_fuer_anwaelte/berufsrecht/BORA_Stand_01.10.2022.pdf (dostęp: 24 XI 2024).

⁵⁵ Zob. https://www.brak.de/fileadmin/02_fuer_anwaelte/berufsrecht/fao-stand-01.06.2022.pdf (dostęp: 24 XI 2024).

⁵⁶ Zob. <https://www.gesetze-im-internet.de/rvg/RVG.pdf>, Ausfertigungsdatum: 05.05.2004, Neugefasst durch Bek. v. 15.3.2022 I 610; zuletzt geändert durch Art. 2 G v. 24.10.2024 I Nr. 328 (dostęp: 24 XI 2024).

⁵⁷ Rechtsberatungsgesetz (RBerG), Ausfertigungsdatum: 12.12.2007, Zuletzt geändert durch Art. 2 G v. 10.3.2023 I Nr. 64, <https://www.gesetze-im-internet.de/rdg/RDG.pdf> (dostęp 24 XI 2024).

prawnych w Republice Federalnej Niemiec. Służy ochronie osób poszukujących usług prawnych, obrotu prawnego i systemu prawnego przed niewykwalifikowanymi usługami prawnymi.

Zaletą informacji zawartych na stronie e-Justice, które dotyczą adwokatów we Francji i w Niemczech, jest z pewnością zamieszczenie linków nie tylko do aktów prawnych regulujących wykonywanie zawodu, ale również do kodeksów etyki zawodowej oraz zasad wynagradzania.

Podkreślić należy, że za treść informacji zawartych na stronie e-Justice odpowiadają kraje członkowskie.

4. Informacje dotyczące zawodu notariusza we Francji i w Niemczech zawarte na stronie e-Justice

We Francji notariusze są urzędnikami publicznymi i ministerialnymi, mianowanymi zarządzeniem ministra sprawiedliwości. Zawód notariusza zalicza się jednak do wolnych zawodów, a jego status uregulowany jest: ustawą z 25 ventôse (czerwca) roku XI (według francuskiego kalendarza republikańskiego)⁵⁸, rozporządzeniem (*ordonnance*) nr 45-2590 z 2 listopada 1945 r.⁵⁹, dekretem nr 45-0117 z 19 grudnia 1945 r. w sprawie organizacji notariatu⁶⁰, dekretem nr 73-609 z 5 lipca 1973 r. w sprawie kształcenia zawodowego na notariuszy i warunków dostępu do notariatu⁶¹ oraz dekretem nr 78-262 z 8 marca 1978 r. w sprawie stawek taksy notarialnej⁶².

Notariusze są zrzeszeni w izbach notarialnych na poziomie departamentów i w radach regionalnych (fr. *conseil régional*), które odpowiadają za kontrolę i zachowanie dyscypliny wśród notariuszy w ich okręgu. Organem reprezentującym przedstawicieli zawodu na poziomie krajowym, przed organami publicznymi, jest Najwyższa Rada Notarialna (Conseil supérieur du notariat). Jest ona ponadto odpowiedzialna za zapobieganie konfliktom zawodowym między notariuszami niepodlegającymi tej samej radzie regionalnej oraz ich łagodzenie. Rada prowadzi bezpłatną stronę internetową, na której znajduje się cha-

⁵⁸ Loi contenant organisation du notariat (loi 25 ventôse an XI).

⁵⁹ Ordonnance n°45-2590 du 2 novembre 1945 relative au statut du notariat.

⁶⁰ Décret n°45-0117 du 19 décembre 1945 pris pour l'application du statut du notariat

⁶¹ Décret n°73-609 du 5 juillet 1973 relatif à la formation professionnelle dans le notariat et aux conditions d'accès aux fonctions de notaire.

⁶² Décret n°78-262 du 8 mars 1978 portant fixation du tarif des notaires.

rakterystyka zawodu, wykaz notariuszy i izb departamentalnych oraz regionalnych.

Notariusze są uprawnieni do sporządzania aktów notarialnych, obdarzonych przymiotem wykonalności bez konieczności występowania o wydanie orzeczenia sądowego. Prowadzą również działalność doradczą na rzecz osób prywatnych i przedsiębiorstw, wiążącą się lub nie ze sporządzaniem aktów notarialnych, a także mogą brać dodatkowo udział w zarządzaniu masą majątkową i negocjacjach dotyczących nieruchomości.

W Niemczech zawód notariusza wykonuje obecnie blisko 7000 osób, które zasadniczo odbyły takie samo szkolenie prawnicze jak sędziowie. Notariusze udzielają niezależnych, bezstronnych i obiektywnych porad i pomocy przy dokonywaniu ważnych czynności prawnych oraz w innych sprawach natury prawnej w taki sposób, aby uniknąć ewentualnych sporów. Ich najważniejszym zadaniem jest poświadczanie czynności prawnych.

Przepisy regulujące działalność zawodową notariusza zawarte są w federalnej ustawie o notariacie (Bundesnotarordnung, BNotO)⁶³. Wynagrodzenie notariuszy w Niemczech określa ustawa o kosztach sądowych (Kostenordnung, KostO).

Z uwagi na strukturę federacyjną państwa – w Niemczech istnieją dwie kategorie notariuszy. W większości krajów związkowych pełnienie obowiązków notariusza jest dla nich głównym zajęciem zawodowym (niem. *Nurnotariat*). W niektórych krajach związkowych obowiązki notariusza pełnione są jednocześnie z działalnością adwokacką (niem. *Anwaltsnotariat*). Wszyscy notariusze są powoływani i nadzorowani przez swoje odpowiednie regionalne władze sądownicze (niem. *Landesjustizverwaltung*).

5. Prace nad konwencją dotyczącą zawodu prawnika w Radzie Europy – nowe punkty kontaktowe *de lege ferenda*

Komitet Ministrów Rady Europy wydał szereg zaleceń dotyczących zawodów prawniczych, w szczególności wykonywania zawodu adwokata. W Rekomendacji 2121(2018) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w sprawie rozpoczęcia prac nad europejską konwencją

⁶³ Zob. <https://www.gesetze-im-internet.de/bnoto/>, Ausfertigungsdatum: 13.02.1937, Zuletzt geändert durch Art. 12 G v. 23.10.2024 I Nr. 323 (dostęp: 24 XI 2024).

o zawodzie prawnika⁶⁴ wskazuje się, że kluczowe jest opracowanie europejskiej konwencji o zawodzie prawnika z uwzględnieniem Karty podstawowych zasad prawnika europejskiego Rady Adwokatów Europejskich⁶⁵, Karty Turyńskiej dotyczącej wykonywania zawodu prawnika w XXI wieku Międzynarodowej Unii Prawników⁶⁶, jak również standardów mających zastosowanie do niezależności zawodu prawnika, Międzynarodowych zasady etyki zawodu prawnika⁶⁷ oraz Przewodnika Międzynarodowego Stowarzyszenia Adwokatów dotyczącego ustanawiania i prowadzenia procedur skargowych i dyscyplinarnych.

Kolejną kwestią jest zapewnienie, że gwarancje dotyczące tak podstawowych kwestii, jak dostęp do adwokata i dostęp prawników do swoich klientów, tajemnica zawodowa prawnika, korzystanie z immunitetu cywilnego i karnego za oświadczenia składane w trakcie jego działalności zawodowej oraz poufność komunikacji pomiędzy prawnikiem a jego klientem, zostaną w razie potrzeby wzmocnione, aby sprostać zmianom obecnego kontekstu prawnego i regulacyjnego, w tym środkom wprowadzonym w celu zwalczania korupcji, prania pieniędzy i terroryzmu. Postuluje się też zapewnienie skutecznego mechanizmu kontroli, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości powołania komisji ekspertów odpowiedzialnej za badanie raportów okresowych przedstawianych przez państwa strony, z możliwością przesyłania uwag przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności stowarzyszenia prawników.

Zwrócono także uwagę na poszerzenie konwencji w celu przystąpienia dla państw niebędących członkami, a także na utworzenie mechanizmu wczesnego ostrzegania umożliwiającego reagowanie na bezpośrednie zagrożenia bezpieczeństwa i niezależności prawników, a także ich zdolności do skutecznej realizacji czynności zawodowych, w oparciu

⁶⁴ Posiedzenie Zgromadzenia w dniu 24 I 2018 r. (6. sesja), zob. dok. 14453, sprawozdanie Komisji Spraw Prawnych i Praw Człowieka, sprawozdawca: Pani Sabien Lahaye-Battheu). Tekst przyjęty przez Zgromadzenie w dniu 24 X 2018 r. (6. sesja). <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2018/06/Europe-Drafting-a-EU-Convention-on-the-Profession-of-Lawyer-2018-ENG.pdf> (dostęp: 24 XI 2024).

⁶⁵ Zob. [https://www.nra.pl/admin/wgrane_dokumenty/Zalacznik_do_uchwaly_20-2014_\(kodeks_europejski\).pdf](https://www.nra.pl/admin/wgrane_dokumenty/Zalacznik_do_uchwaly_20-2014_(kodeks_europejski).pdf); https://www.ccbe.eu/NTCdocument/CCBE_Code_of_Conduct18_1467876640.pdf (dostęp: 24 XI 2024).

⁶⁶ Zob. http://www.oa.pt/cd/Conteudos/Artigos/detalhe_artigo.aspx?sidc=32178&idc=31614&idsc=31626&ida=9578#s (dostęp: 24 XI 2024).

⁶⁷ M.in. https://www.brpp.pl/pdf/Kodeks_Etyki_Prawniki%C3%B3w_Europejskich.pdf (dostęp: 24 XI 2024).

o model Platformy na rzecz wzmocnienia ochrony dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy⁶⁸. W tym względzie Zgromadzenie ponowiło wezwanie zawarte w zaleceniu nr 2085(2016)⁶⁹, tj. „[w]zmocnienie ochrony i roli obrońców praw człowieka w państwach członkowskich Rady Europy” na rzecz wdrożenia ustanowienia platformy ochrony obrońców praw człowieka. Do Zalecenia Zgromadzenia Parlamentarnego dołączony został raport Komisji Prawnej i Praw Człowieka w sprawie europejskiej konwencji o zawodzie prawnika (dok. 14453, 15 grudnia 2017 r.)⁷⁰.

Wprawdzie nie uchwalono jeszcze konwencji o zawodzie prawnika, to jednak 12 marca 2025 r. Rada Europy uchwaliła Konwencję o ochronie zawodu prawnika. Obejmuje ona prawników i ich stowarzyszenia zawodowe, których rola jest kluczowa w obronie praw i interesów prawników jako zawodu. Dotyczy prawa do wykonywania zawodu, praw zawodowych, wolności słowa, dyscypliny zawodowej i szczególnych środków ochronnych dla prawników i stowarzyszeń zawodowych.

Zgodnie z Konwencją państwa muszą zapewnić, że prawnicy mogą wykonywać swoje obowiązki zawodowe bez narażania się na jakąkolwiek formę ataku fizycznego, groźby, nękania lub zastraszania lub jakiegokolwiek niewłaściwego utrudniania lub ingerencji. W przypadku gdy takie okoliczności mogą stanowić przestępstwo, strony muszą przeprowadzić skuteczne dochodzenie. Strony muszą również zapewnić, że stowarzyszenia zawodowe mogą działać jako niezależne, samorządne organy⁷¹.

Konwencje Rady Europy mają znaczący wpływ na ustawodawstwo unijne. Można postulować, aby w odpowiedzi na Konwencję o ochronie zawodu prawnika utworzono punkt kontaktowy dla prawników, w którym mogliby ubiegać się o ochronę i wsparcie oraz który monitorowałby zjawisko przemocy wobec tej grupy zawodowej.

⁶⁸ Deklaracja Komitetu Ministrów w sprawie ochrony dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy i innych podmiotów działających na rynku mediów przyjęta przez Komitet Ministrów w dniu 30 IV 2014 r. na 1198. posiedzeniu Komitetu Delegatów Ministrów podkreśla konieczność „rozwoju platformy internetowej, która będzie czerpać z informacji przekazywanych przez organizacje zajmujące się wolnością mediów, w celu rejestrowania i upubliczniania potencjalnych naruszeń praw gwarantowanych na podstawie art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka”.

⁶⁹ Zob. <https://pace.coe.int/fr/files/22501/html> (dostęp: 24 XI 2024).

⁷⁰ Zob. <https://pace.coe.int/en/files/24296> (dostęp: 24 XI 2024).

⁷¹ Zob. <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-adopts-international-convention-on-protecting-lawyers> (dostęp: 2 V 2025).

Podsumowanie

Punkty kontaktowe stanowią z pewnością przykład e-usług publicznych. Nie mają one jednak jednego modelu. Niezmiernie ważne jest, aby nazwy punktów kontaktowych wskazywały ich użytkowników czy odbiorców. Na rynku e-usług publicznych pod nazwą „punkt kontaktowy” istnieje wiele stron internetowych, które spełniają różne cele. Przeanalizowane przypadki pokazują, że w krajach UE istnieją pojedyncze punkty kontaktowe adresowane dla przedsiębiorców, na których można zapoznać się z procedurami dotyczącymi wykonywania, podejmowania i zakończenia działalności gospodarczej, przy czym procedury te pomimo zaleceń Komisji Europejskiej z 2015 r. nie są w dalszym ciągu ustandaryzowane.

Na stronach punktów kontaktowych dla przedsiębiorców można uzyskać nie tylko podstawowe informacje dotyczące określonych rodzajów działalności, form ich wykonywania, procedur związanych z założeniem i zakończeniem działalności gospodarczej, uznawaniem kwalifikacji niektórych zawodów regulowanych. Istnieje także możliwość założenia, zmiany i zakończenia działalności gospodarczej. Pojedyncze punkty kontaktowe dla przedsiębiorców zezwalają również na wgląd do rejestrów publicznych przedsiębiorców. Podkreślić należy, że analizowane punkty kontaktowe dla przedsiębiorców różnią się pod względem zawartych w nich informacji.

Drugim rodzajem punktów kontaktowych są punkty spełniające wyłącznie funkcję informacyjną, jak e-Justice, na której można ustalić m.in. formy wykonywania zawodów prawniczych w poszczególnych krajach UE. Można więc powiedzieć, że dla użytkowników zainteresowanych tematem serwis ten będzie miał charakter uzupełniający.

Inne punkty kontaktowe mogą, oprócz funkcji informacyjnej, pełnić również funkcję kontrolną, np. w zakresie ochrony praw prawników poprzez możliwość zgłaszania naruszeń.

Analizowane punkty kontaktowe są tworzone dla różnych celów: przedsiębiorców, wymiaru sprawiedliwości oraz ochrony zawodu prawnika, stąd widoczny brak powiązań pomiędzy nimi.

Ważne dla funkcjonalności wszystkich tych punktów jest ich aktualizowanie i standaryzacja, które ułatwią poruszanie się pomiędzy punktami kontaktowymi dotyczącymi tych samych usług w różnych krajach UE. Potrzeba zatem kompleksowych prac porównujących informacje zawarte w pojedynczych punktach kontaktowych oraz ocena ich przydatności.

BIBLIOGRAFIA

- Batko K., Billewicz G., *E-usługi w biznesie i administracji publicznej*, „Studia Ekonomiczne” 2013, nr 136, s. 47–63.
- Długosz T., Art. 51, w: CEIDG. *Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców. Przedsiębiorcy zagraniczni w obrocie gospodarczym. Komentarz*, pod red. G. Koziela, Warszawa 2019, s. 149–151.
- Holz M., Icks A. und Levering B., unter Mitarbeit von Kasdorf A., *Reform der Einheitlichen Ansprechpartner (EA) – Anregungen von europäischen Good-Practice-Beispielen Reform of the Points of Single Contact (PSCs) – Inspirations from European good-practice*, IfM-Materialien Nr. 264, Bonn 2018.
- Komierzyńska-Orlińska E., Art. 52, w: *Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy, Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy*, Dz. U. 2018 poz. 647, w: *Konstytucja biznesu. Komentarz*, pod red. M. Wierzbowskiego, Warszawa 2019, s. 356–362.
- Lequiller P., *Présentation générale de la directive du 12 décembre 2006 relative aux services dans le marché intérieur, dite « directive services »*, „Bulletin de l'Académie Vétérinaire de France” 2010, nr 163(1), s. 27–31.
- Lichosik A., *Punkt Informacji dla Przedsiębiorcy*, w: *Prawo przedsiębiorcy*, pod red. R. Blicharza, A. Powalowskiego, Warszawa 2020, s. 223–229.
- Masior M., *Zawód adwokata w Niemczech*, w: *Analiza prawno-porównawcza ustroju korporacyjnego wolnych zawodów prawniczych oraz rynku usług prawniczych w wybranych państwach, w kontekście regulacji i rynku w Polsce z uwzględnieniem dostępności obywateli do tych usług*, pod red. M. Masiora, Warszawa 2018, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/PDF/2018/PRAWA%20PODSTA-WOWE/IWS_praca-zb._Wolne-zawody-prawnicze.pdf (dostęp: 24 XI 2024).
- Sieradzka M., Art. 22, w: M. Zdyb, M. Sieradzka, *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*, Warszawa 2013, LEX/el.